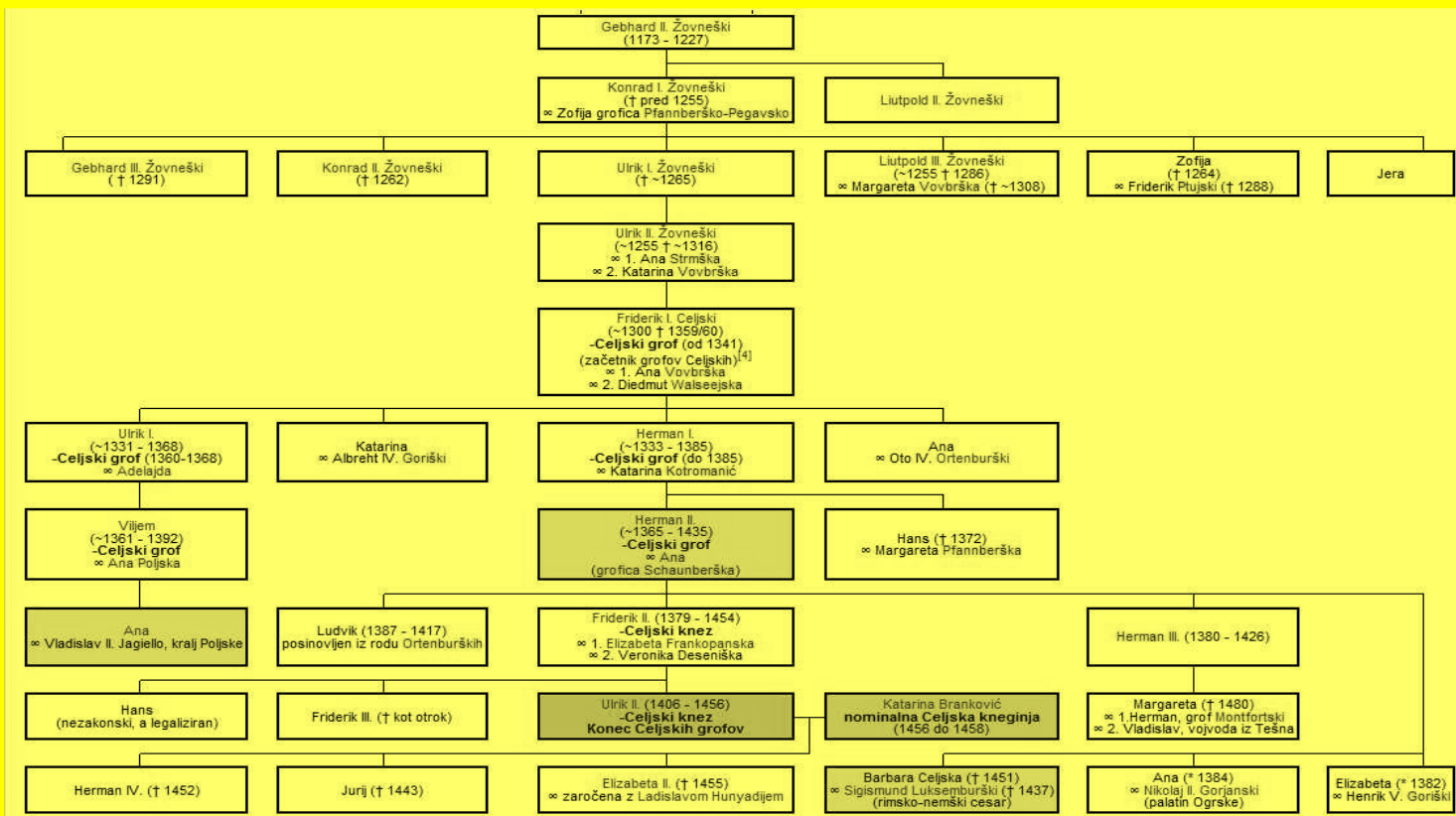

CELJSKI GROFJE

1. RODOVNIK CELJSKIH

2. IZVOR IN ROJSTVO CELJSKIH GROFOV (1130 - 1341)

Korenine Celjskih izvirajo iz visoke svobodne plemiške družine, ki je imela sedež na gradu Žovnek v Savinjski dolini. Med prvimi rodovnimi viri najdemo namreč Gebharda I. Saunijskega (ok. 1130-1144) z rodbino »od Saunije« (de Sovne) in Gebharda II. Žovneškega (1173-1227) ter Konrada I., svobodnega gospoda Žovneškega, rodbine »od Žovneka« (de Sonekke). Že rodbina Žovneških je iskala primerno in ugledno družino, v katero bi poročila svoje potomce. S poroko otrok v družine Vovbrških, Sternberških in Ptujskih, je po smrti njihovih zadnjih potomcev iz lastne rodbine posest prešla v last Žovneških, s čimer so si že takrat prilastili velik del Posavinja s Celjem. Svojo posest pa so širili tudi z odvetniškimi pravicami nad cerkvenimi gospodstvi (samostan v Gornjem Gradu in župnija Braslovče) ter s pridobitvijo fevda krške škofije Lemberg vzhodno od Celja. Konrada I. je nasledil Ulrik II., ki je hči Ano poročil v družino Liechtensteinskih, sina Friderika I. pa najprej v Saško, nato pa Walseejsko. Družina Žovneških si je tako pridobila nova zavezištva ter vplivna območja, hkrati pa so zaradi izumrtja zadnjega potomca v družini Vovbržanov pridobili ozemlje v porečju reke Savinje s sedežem v Celju ter Stari grad, kamor se je družina leta 1333 tudi preselila. Posest so nato začeli širiti tudi z nakupi na Kranjskem, v zastavo so si pridobili tudi gospodstva Vojnik, Žalec in Sachenwart. Leta 1372 je Karel IV. Luksemburški v sporazumu s Habsburžani potrdil naslov povišanja Friderika Žovneškega v Celjskega grofa, ki jim ga je že leta 1341 podelil Ludvik Bavarski. In rodili so se Celjski grofje.

3. VZPON PO IMENOVANJU TER ČAS FRIDERIKA I.

Po povišanju se pravzaprav šele začne stoletna zgodba o Celjskih. Njihov vzpon se je strmo stopnjeval. Svoje politično delovanje in zavezništvo ter vir dohodka so si pridobili z najemniškim vojskovanjem pod okriljem Habsburžanov, ogrskih kraljev, nemškega viteškega redu, brandenburškega vojvode ter cesarja Karla IV. Luksemburškega. Tako sinova Friderika I., Ulrik I. in Herman I., kot tudi njuna naslednika, Viljem in Herman II., so si v bojih stkali zveze z vladarskimi dinastijami ter primeren ugled za sorodstvo. Friderik I. je namreč hči Ano ter sina Ulrika I. poročil s koroško-kranjskimi Ortenburški grofi, sin Herman I. pa se je poročil s Katarino, hčerjo bosanskega bana Stjepana II. Kotromanića. Naslednik Ulrika I. v zakonu z ženo Adelajdo Ortenburško, Viljem, se je poročil s hčerjo poljskega kralja, Kazimira Velikega.

4. VIŠEK VZPONA Z VLADAVINO HERMANA II.

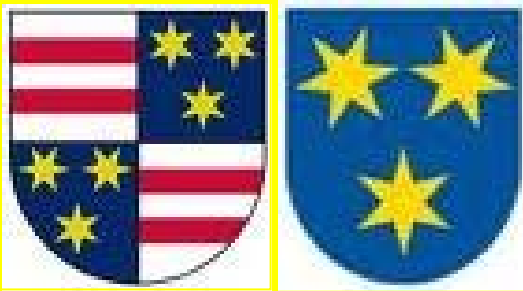
Višek Celjskih grofov je po smrti Viljema in Hermana I. dosegel Herman II., ki je bil skoraj pol stoletja na čelu dinastije Celjskih ter razširil posest Celjskih grofov tako na slovenskem ozemlju, kot tudi v zahodni Slavoniji. Herman II. je tudi spretno izkoriščal nesoglasja med Habsburžani in Luksemburžani. V bitki proti Turkom pri Nikopolju (1396) naj bi rešil življenje ogrskemu kralju Sigismundu Luksemburškemu. Ko je Sigismundu umrla žena, mu je ponudil svojo hči, Barbaro Celjsko. Zgodovinarji so jo zaradi svojega političnega delovanja ter zanimanja za naravoslovje in alkimijo, označili kot eno prvih razsvetljenih vladaric v Evropi. Prejela je vse nazive, ki jih je pridobil njen mož Sigismund. Postal je nemški in češki kralj ter cesar Svetega rimskega cesarstva nemške narodnosti. Skupaj sta ustanovila tudi elitni viteški red – Zmajev red. Člani Zmajevega redu so postali seveda tudi Celjski grofje. Celjski grofje so si, poleg tega, da so imeli sedaj v rodbini celo cesarico, pridobili tudi dodatno ozemlje. Po bitki pri Nikopolju jim je Sigismund podaril mesto Varaždin in grofijo Zagorje. Herman II. je vzpostavil lastno oboroženo vojsko ter pridobil veliko posestev in mitnic na Hrvaškem. V zakup so dobili tudi Međimurje. Leta 1406 je postal dalmatinski, hrvaški in slavonski ban ter gubernator zagrebške škofije s pravico imenovanja vikarjev. Slavenska gospodstva Celjskih grofov so postala enakovredna štajerskim. Po izumrtju Ortenburških grofov leta 1418 so Celjski grofje po dedni pogodbi kot državni fevd dobili tudi grofijo Ortenburg-Sternberg, velika gospodstva na Kranjskem (Kranj, Novo mesto, Kostanjevica na Krki) ter oglejske fevde. Nezakonski sin Hermana II, Herman, ki ga je oče usmeril v duhovniški stan, je postal škof v Freisingu in Tridentu. Tako so Celjski grofje za štiri leta dobili v zastavo tudi loško gospodstvo. Sigismund je pridobil Ernesta Železnega, da se je odrekel fevdne oblasti nad Celjskimi grofi. Prav tako jim je leta 1427 bosanski kralj obljubil nasledstvo v svojem kraljestvu, če ostane brez lastnih potomcev. Tako je Celjskim grofom z neodvisnostjo od Habsburžanov, kazal preboj v pravo vladarsko dinastijo.

5. CELJSKA KNEŽEVINA IN PROPAD CELJSKIH

A v dinastiji je prišlo do notranje krize. S skrbno načrtovanimi političnimi porokami otrok Hermana II. je prišlo v zakonski zvezi med njegovim izbranim naslednikom, Friderikom II. in Elizabeto Frankopansko, do ženine smrti. Ubil naj bi jo sam Friderik II. ter se nato, proti očetovi volji, [poročil z Veroniko](#) Deseniško, ki je bila plemkinja nižjega stanu. Veroniki so sodili zaradi čarovništva, kar dokazuje prvi zabeleženi čarovniški proces na Slovenskem. Bila je oproščena, a jo je leta 1425 Herman II. dal ubiti na gradu Ojstrica, svojega sina Friderika pa je zaprl v štirinadstropni obrambni stolp na Celjskem gradu, ki se danes imenuje Friderikov stolp. Ker pa so Hermanu II. med tem časom umrli preostali trije sinovi, je Friderika leta 1426 osvobodil. Herman II. se je še v zadnjem desetletju svojega življenja boril za dvig Celjskih grofov v državne kneze Rimsko-nemškega cesarstva, a je 13.10.1435 v Bratislavi umrl. Sigismund je zato [30.11.1436](#) povišal Friderika II. ter njegovega sina Ulrika II., ki je bil rojen v zakonu z Elizabeto Frankopansko, v državna kneza ter jima s povišanjem omogočil nastanek Celjske kneževine, neodvisne od Habsburžanov ter le-tem enakopravne. Grofiji Celje in Ortenburg-Strmec sta postali knežja državna fevda s pravico do lastnega denarja in izkoriščanja rud ter lastnega okrajnega sodišča. Ker pa je Habsburžanom posest Celjskih knezov predstavljala prepreko do morja, se je začel dolgotrajni boj med Celjskimi in Friderikom III. Habsburškim, ki se je začel leta 1439, končal pa šele leta 1443 brez vojaškega zmagovalca in s sklenitvijo dedne pogodbe medsebojnega dedovanja za notranjeavstrijska gospostva in s kraljevim priznanjem knežjega položaja Celjskih grofov. Podpisana pogodba je bila po letu 1465 pogubna za Celjane. Ko je na čelo Celjskih stopil Friderik II., se je njegova posest raztezala preko Štajerske, Koroške, Kranjske, južne Ogrske, Hrvaške in Slavonije, vse do polovice otoka Krka s trdnjavami na kopnem, Trsatom in Bakrom. Vpliv Celjskih je bil velik. Bili so sorodniki s cesarsko rodbino Luksemburžanov, povzpelnimi Habsburžani, srbskimi in bosanskimi knezi ter drugimi najpomembnejšimi plemiškimi družinami na zahodnem Balkanu. Vso dediščino, ki so mu jo pripravili predniki, Friderik II. s svojim vladanjem ni znal uspešno nadgraditi. Zato je kljub prevzemu oblasti večino poslov prepustil sinu Ulriku II, ki je med sodobniki veljal za bistrejšega in življenjsko bolj uravnoteženega od očeta. Tako lahko označimo obdobje vladanja Friderika II. na celjskem prestolu le kot pehoda med dvema vladarjema velikega formata. Edino pomembnejše dejanje, ki ga je opravil Friderik II. poleg vojne s Habsburžani, je bila listina z dne 11.04.1451, s katero je Celju podelil privilegijsko listino in Celje iz trga povzdignil v mesto ter mu dodelil mestne pravice. Friderik II. je do svoje smrti leta 1454 skrbel predvsem za upravo kneževine. Ulrik II., ki je bil prav tako ambiciozen, kot njegov ded Herman II., se je poročil s Katarino, hčerjo srbskega despota Jurija Brankovića ter svakinjo sultana Murata II. Ker pa so jima vsi trije otroci kmalu umrli, je pod zaščito vzel vnuka svoje tete, cesarice Barbare, Ladislava Posmrtnika, ki je postal že pri petih letih ogrski in češki kralj. Ker pa so bili tokovi razvoja takrat takšni, da so si prizadevali, da bi bila oblast v rokah domačega plemstva, je Ulriku II. spodletelo vrivanje tako na Češkem, kot tudi na Ogrskem. Osvojili so le gradove v Slavoniji in na Hrvaškem pod vodstvom Jana Vitovca. Tako sta si Celjska grofa prisvojila položaj slavonskega bana in kasneje še bana kraljevine Dalmacije in Hrvaške. Po smrti Ivana Hunjadija se je Ulrik II. leta 1456 dal postaviti za kraljevega namestnika na Ogrskem. To pa je izzvalo zaroto Hunjadijevih sinov. Ko je prišel Ulrik II. s kraljem na čelu križarske vojne proti Turkom [09.11.1456](#) v Beograd, so ga tam ubili. Cesar Friderik je, po [dedni pogodbi](#) podpisani leta 1443 po spopadu Celjskih in Habsburžanov, leta 1457 prevzel posestva Celjskih na Štajerskem, Kranjskem ter Koroškem. Oblast na Ogrskem je po smrti kralja Ladislava prevzel leta 1458 Matija Korvin (Kralj Matjaž).

6. CELJSKI GRB

Pripadniki rodbine Žovneških so pri pečatenju uporabljali žovneški grb, kot ga poznamo danes, to je dve prečki, vsaj od 3. desetletja 13. stoletja pa vse do leta 1341, ko so bili povzdignjeni v grofe. Prehod na uporabo novega grba pri pečatenju je lepo viden pri Frideriku I. Žovneškem, ki je zadnji uporabljal žovneški grb in ga je pri povzdigu v grofa Celjskega zamenjal. Zamenjal pa ga ni za (kombiniran) celjski grb, do katerega je dobil pravico ob povzdigu, ampak je začel uporabljati vovbrški grb (tri zvezde), ki so ga Žovneški po izumrtju svojih sorodnikov, grofov Vovbrških skupaj z delom njihovih posesti podedovali že dvajset let prej. Novi grb, ki se je celo preimenoval v celjskega, so Celjski skoraj štirideset let vodili kot edini rodbinski grb, uporabljali pa so ga tudi še kasneje in sicer vedno takrat, ko je nastopal v kombinacijah (pri ženskih pečatnikih v kombinaciji moževega in očetovega grba in na pečatniku edinega cerkvenega dostojanstvenika iz celjske rodbine v kombinaciji rodbinskega in ustanovinega grba). Uporaba vovbrških / celjskih zvezd namesto novega grba kaže na njihov močan simboličen pomen v samoidentifikaciji rodbine: dejstvo namreč je, da so Žovneškim prav podedovane vovbrške posesti odločilno pripomogle k njihovem povzdigu v grofe Celjske. Čeprav v pisnih virih zasledimo, da naj bi novi celjski grb, ki je nastal z združitvijo vovbrškega in žovneškega, uporabljal že Ulrik I., pa se ta grb pri pečatenju pojavi šele s Hermanom II. V njegovih pečatih in pečatih njegovega sina Friderika II. in vnuka Ulrika II. se tako pojavljajo vse različice novega kombiniranega grba (dva grbovna ščita drug ob drugem, grbovni ščit prvega in šlem z okrasom drugega grba in kvadriran grbovni ščit). Prav zadnja Celjska pa sta ob povzdigu v poknežena grofa leta 1436, ki ga Herman II. ni več doživel, še zadnjič spremenila uporabo rodbinskega grba: v svojih pečatnikih sta začela uporabljati heraldično kombinacijo treh grbov, celjskega, ortenburškega in zagorskega. Uporaba te heraldične kombinacije ima podobne simbolne vzroke kot uporaba vovbrških zvezd slabo stoletje prej. Celjski so ob pokneženju imeli tri grofije: celjsko in ortenburško, ki sta kot dela cesarstva tvorili jedro poknežene grofije, poleg tega pa še zagorsko grofijo, kar je izraženo prav z uporabo omenjene heraldične kombinacije. Zagorsko in ortenburško grofijo so Celjski pridobili sicer že pred letom 1436, vendar pa so vse tri skupaj očitno postale simbolno pomembne šele ob pokneženju. Friderik II. in Ulrik II. sta se zadnjih dvajset let zgodovine Celjskih predstavljala s celjskim, ortenburškim in zagorskim grbom in na simboličen način, s pomočjo svojih ogromnih posesti, uveljavljala politično in gospodarsko identiteto.